

CUCUTENI - PUNCT DE PLECARE A CULTURII VIȚEI DE VIE

Prof. Dr. Trăilă Tiberiu Nicola – UMF „V. Babeș”, Timișoara,
Constantin Tătaru, Director „Steaua Banatului”

***Abstract.** We know today that in ancient Dacia the vineyards were cut off, on the order of the king. This means that the vine was cultivated on large surfaces and the wine was full. Strabon tells us, the Greek geographer. As in the Dacian grapes the fructose concentration was low, the wine made a "flower" and quickly changed. Ingenuous, the Dacians sprinkled on the beverage gloss, hot silicates that killed the mycelium and the wine resisted. They were also structuring it, an accelerating phenomenon passing the alcohol in the blood. But Marija Giambustas tells us that "Romania is the hearth of what we called the Old Europe", a cultural entity from 6500-3500 b. Ch. (...) a culture of a farming society. Whether viticulture is a branch of agriculture. In their Euro-Indian rooting, Carcass Thracians took with them life, probably from Cucuteni, but arrived in Georgia and Armenia. This is the purpose of our work.*

1. Mărturii despre stărpirea viilor la daci

Burebista, regele care a realizat prima și cea mai mare unire a geto-dacilor, într-un stat de sine stătător, am putea spune chiar într-un adevărat imperiu, este incriminat în distrugerea viței de vie de pe întreg teritoriul dacic. O știe astăzi tot românul, care-și consideră strămoșii mari băutori. Ne dă o lămurire chiar și Strabon, marele geograf grec, născut în anul 64 î. e. n., la Amaseia din Pont, și trăitor până în anul 21 e. n. Cei doi au fost, cu alte cuvinte, cvasi contemporani. Tratatul său, Geographika (Geografia) este considerat cea mai competentă operă, fidelă realității, scrisă în antichitate. Redactată la Alexandria Egiptului, probabil între anii 24-23 î.e.n., lucrarea are mare valoare prin multitudinea informațiilor pe care le furnizează despre toată „lumea populată”, cunoscută în timpul său. Dacia, Macedonia, Tracia, Epirul, Germania, Sciția sunt tratate în cartea VII. Strabon va spune aici: „Boerebistas, bărbat get, luând conducerea neamului său, a ridicat pe oamenii aceștia ticăloșiți de nesfârșitele războaie și i-a ridicat prin abținerea și sobrietate și ascultare de porunci, așa încât în câțiva ani a întemeiat o mare împărăție și a supus geților cea mai mare parte a populațiilor vecine....Ca dovadă de cât îl ascultau este și faptul că s-au lăsat convinși să-și stărpească viile și să-și ducă viața fără vin” [1]. Putem trage, de aici, concluzia pertinentă că în Dacia se cultiva, pe atunci, vița de vie pe scară largă, iar vinul era, desigur, îndestulător.

Născut în 107 î.e. n., tânărul Burebista va cunoaște bine realitățile vremii sale, succedându-i tatălui la șefia unei uniuni de triburi (după H. Daicoviciu). Ample lucrări constructive vor forma, sub Burebista o capitală bine apărată, la Sarmizegetusa Regia, nod de intersecție a drumurilor ce leagă punctele cardinale ale regatului și se află, totodată, în apropierea zăcămintelor de aur, de sare, fier, argint și alte bogății. De aici va pleca, de acum, regele Burebista în amplele sale expediții central și est europene. Pe unde a umblat, a înființat câte o capitală de tranzit, necesară staționării trupelor, a

pregătirii lor pentru acțiunile viitoare și așa au apărut mai multe Arcidave, la Vărădia, în Banat, la Costești, în Hațeg, la Histria în Dobrogea sau la Popești, în Ilfov.

Denumirea de Argedava sau Arcidava nu vine de la râul Argeș, căci acesta se numea atunci Ordessos. Evoluția societății geto-dacice ajunge, după o perioadă de dezvoltare de mai multe veacuri, la un nivel care permitea trecerea la o formă superioară de organizare, de tip statal, ceea ce va face Burebista. Condițiile externe i-au fost favorabile, căci mai toate popoarele înconjurătoare aveau tendințe unificatoare. Bun strateg militar, Burebista a dus o politică internă înțeleaptă, spre educarea poporului în spiritul ascultării de legi, de religie și conducătorii săi. În îndelungata sa domnie, el a reușit, prin calitățile sale morale, militare și printr-o activitate plurivalentă, să genereze o spectaculoasă înflorire economică, socială și culturală a statului, ajuns acum, la epoca sa clasică de dezvoltare. Societatea geto-dacă era, deci, bine structurată în acest timp. Relațiile dintre indivizi erau reglementate strict, prin legile belagine. Dar trecerea de la ordinea unională tribală la cea de stat nu s-a făcut brusc ci în timp ca urmare a acumulărilor materiale, urmate de apariția unor specializări. Prima a fost cea a unor războinici, cuceritori sau jefuitori, iar apoi marea masă a producătorilor agricoli. Treptat, deosebiri tot mai profunde între stările sociale au dus la apariția claselor sociale și a apărut nobilimea dacă – tarabostes, și clasa inferioară, a agricultorilor, numiți comiti. Având, treptat, și funcții religioase, nobilii se vor numi *pilleati*, fiind mai bine ascultați de popor. Așa se face că dacii au înțeles să-și stârpească, benevol, via, poate chiar s-au mai și îmbătat unii dintre ei. Strabon nu ne spune, însă, dacă vreunul sau poate mai mulți daci, beți fiind, au adormit dezbrăcați, precum Noe în cort, unde a fost văzut de către fiii săi [2] sau au pățit precum Lot, nepotul lui Avram, îmbătat și vizitat de cele două fiice, rămasese fără bărbați după distrugerea Sodomei și a Gomorei [3].

Iată, deci, că vița de vie, a fost cultivată imediat după retragerea potopului talmudic, fiind plantată chiar de Noe, străbunul, urmărind, evident, afirmațiile din Tora scrisă, citate mai sus. În ceea ce privește acest potop, Jean Botterone ne mărturisește că „nu este ușor de înțeles ideea unei asemenea inundații într-o țară de coline și văi șerpuitoare ca Palestina, fără cel mai mic fluviu demn de acest nume, fără cea mai mică vale largă și potrivită acumulării apelor sale. Pare mai rezonabilă probabilitatea împrumutului *a priori* al acestei povești”[4]. Desigur că din vecinătate.

Dar au mai fost vii stârpite. De către romani - pe cele galice, de exemplu. De musulmani - pe cele din Mesopotamia, Egipt și Asia Mică. De data aceasta din motive comerciale și religioase.

2. Noțiuni privind originea viței de vie

În ceea ce privește discuția originii viței de vie și a răspândirii ei în lumea euro-asiatică trebuie purces la o analiză minuțioasă a cunoștințelor actuale și în lumina noilor cercetări din domeniu. Este necesară, de altfel, însăși discutarea originii și răspândirii semințiilor din spațiul amintit. Ca urmare, trebuie de la început spus că primul Homo sapiens sapiens din Europa a fost descoperit, de curând, la Anina, în Banat (fig. 1.12-1.15), cu o vechime de 40-45000 de ani.

Dacă adăugăm că și primele picturi rupestre s-au găsit tot în România, pe pereții peșterii Coliboaia, din județul Bihor, cu o vechime de 30000 de ani (fig.1.16), picturi care reprezintă bărbați adulți, înalți, și femei care par că lucrează pământul, iar animalele chiar domesticate, ne fac să coborâm data domesticirii lor cu 15000 de ani în urmă.

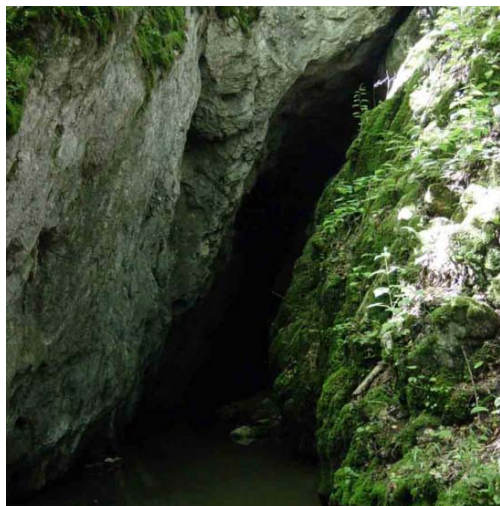

Fig. 1.12. Peștera cu oase de la Anina

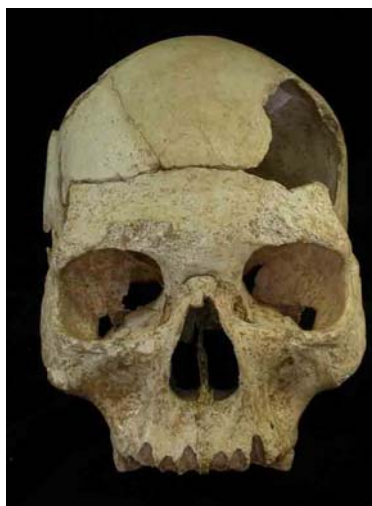

Fig. 1.13. Craniul lui Vasile.

Fig. 1.14. Mandibula lui Ion.

Fig. 1.15. Oasele Mariei.

Putem deduce, de aici, că protoistoria noastră, începe la anii 7000 î. H., odată cu descoperirea scrierii de la Tărtăria, mă refer la cea cuneiformă. Și desigur înțelegem de ce indienii, începând cu Primul ministru al Indiei, Jawaharlal Nehru, și Rabindanah Tagore, laureat al premiului Nobel afirmă, cu franchețe, că Vedele, considerate cele mai vechi scrieri din lume, au fost făcute de poporul de la Dunăre, ce le-a adus și agricultura, ajuns în regiunea din nordul Pakistanului actual, numită Punjab. În limba acestui popor, care numără în jur de o sută de milioane, ar exista

peste 2500 de cuvinte dacice, dovedite prin studii filologice comparate. Ce superbă înlănțuire și succesiune de fapte: cel mai vechi om înțelept (Homo sapiens sapiens), cea mai veche domesticire de animale, cea mai veche agricultură, cea mai veche scriere. Și-i suficient să considerăm că aneștri noștri au creiat o civilizație ce s-a răspândit în toată Europa, le-a dat europenilor o limbă și un

Fig. 1. 16. Picturi rupestre la Coliboaia.

car cu 4 roți. Dar, să o cităm pe Marija Giambutas, profesor la Universitatea California din Los Angeles: *“România este vatra a ceea ce am numit Vechea Europă, o entitate culturală cuprinsă între anii 6500-3500 î.e.n., axată pe o societate matriarhală, teocratică, pașnică, iubitoare și creatoare de artă, care a precedat societățile indo-europenizate, patriarhale, de luptători, din epocile bronzului și fierului. (...) Uluitoarele descoperiri făcute în România și țările învecinate, după cel de al doilea război mondial, asociate datărilor cu radio-carbon, au făcut posibilă înțelegerea importanței începuturilor culturii europene, o cultură a unei societăți de agricultori. A devenit, deasemenea evident, că această străveche civilizație europeană, o precede cu câteva milenii pe cea sumeriană”* [5].

Și aici, aș vrea să-mi aduc propria mea părere asupra termenului *de populații sau societăți indoeuropene*, și să-mi afirm inaderența la această denumire, pentru simplul motiv că indienii n-au migrat nici odată în Europa, în protoistorie, cu atât mai mult cu cât aceasta, protoistoria, începea cu cea a României, cu câteva milenii bune înaintea celei europene. Populațiile asiatice au venit în Europa târziu, în mileniul I al e.n., călări și ucigând. Ca atare, consider că n-a existat vreodată o populație indo-europeană, roitoare prin spațiul continental european, dar că a fost vorba de o populație euro-indiană plecată din spațiul caspico-ponto-carpato-istro-panonian în Europa și, apoi, prin Caucaz, până în Asia, după unii autori până în Tibet, India și Japonia. Așa ar fi reușit Isus să ajungă în Japonia, dar a fost, în realitate, și fără îndoială, Isus-ul zalmoxian. După Marija Giambutas și G. Rochet, citați mai sus, roirile euro-indienilor noștri ar fi avut loc în trei valuri. Pimul val a fost la 4400-4200 î.e.n., cel de al doilea între 3400-3200 î.e.n., amândouă petrecute în arealul european, iar cel de al treilea între 3000-2800 î.e.n., și ar fi fost îndreptat spre Asia, după care s-a dăltuit și Codul lui Hamurabi.

Și așa au mers euro-indienii, pe 4 roți, căci inventaseră deja, prima roată, și au ajuns în Caucaz (Georgia, Armenia), în Mesopotamia, tocmai din Har-dealul Simeriei, și s-au numit sumerieni. Carul a fost descoperit și în ținutul dintre cele două ape, Tigru

și Euftrat, probă valoareasă în sprijinul afirmației amintite. Aici s-a elaborat epopeea lui Ghilgameș, scrisă cu litere cuneiforme, din poeme care s-au conceput în mileniul IV și III î.e.n. Șansa de a ajunge până la noi a fost dată de ordonarea poemelor într-o epopee, care s-a păstrat în bune condiții la biblioteca din Ninive a regelui asirian Assurbanipal (668-627 î.e.n.), sub forma a XII tăblițe [6]. Descifrarea tăblițelor, făcută de George Smith la 2 decembrie 1872, șterge definitiv prerogativul Bibliei, a Testamentului vechi, de întâietate a celei mai vechi scrieri umane. Ultima tăbliță a epopeii redă, în detaliu, Potopul sumerian, survenit binișor înaintea celui biblic. Uta-Napiștin, fiul ultimului rege al Ur-ului, este ales să perpetueze specia umană prin luarea în arca sa a familiei și a altor viețuitoare. Pentru a zori meșterii, la construcția corabiei, le-a dat să bea vin roșu, alb și bere. Iată ce ne spune Uta –Napiștin [7] în tableta a XII-cea:

*„Pentru lucrători am pus să se taie boi
și să se înjunghie oi în fiecare zi.
Cu must, cu vin roșu, cu ulei și cu vin alb din belșug,
i-am îndestulat pe meșteșugari.
S-a dat o petrecere ca de Anul-Nou”.*

Iar Ghilgameș, în peregrinările sale pentru aflarea secretului vieții veșnice (tableta X), o întâlnește pe hangița Siduri ce locuia lângă marea cea adâncă.

*„... locuia acolo într-o casă singuratică,
avea un teasc de aur, avea și vase pentru vin,
și umbla acoperită cu un văl...”*

Cu alte cuvinte, vinul se prepara și înaintea potopului sumerian, vița de vie exista, deja, între cele două ape, Tigru și Euftrat, mult înainte de potopul noean. Trecând peste eforturile lui Noe și pățaniile lui, constatăm că mai la Sud, în Egipt, Osiris era considerat un zeu al vegetației, agriculturii și patron al vinului. El ar fi inventat transformarea vinului în sânge. De-a lungul a XXX de dinastii egiptene, timp de aproape 2000 de ani, în mormintele faraonilor s-au găsit detalii, hieroglifice, de producere și conserzare a vinului. Pe obeliscul de la Louksor, cărat de Napoleon la Paris, și așezat, la 25 octombrie 1836 [8] în *Place de la Concorde*, faraonul Ramses al II-lea aduce ofranda vinului, zeului universal Amon – Re. În 14 septembrie 1822, francezul Jean-Francois Champollion a avut șansa descifrării scrierii egiptene tocmai datorită frecvenței utilizării a cuvântului **vin**, în limba egipteană **arp** [9]. Oazele egiptene erau plantate cu mari suprafețe de viță de vie.

3. Răspândirea viței de vie

Dar, să mergem pe firul cunoștințelor actuale și să ne facem o imagine de ansamblu asupra istoriei creșterii viței de vie și a producerii vinului. Am consultat, pentru o bună înțelegere, tratate moderne de viticultură-vinificație, pe care le vom notifica la momentul potrivit. Și iată ce am reținut: că arheologii acceptă acumulările de sămburi de struguri drept dovadă a practicării viticulturii și că în Georgia actuală s-au găsit cele mai vechi urme, din anii 7000-5000 î.e.n., datate cu carbon radioactiv. Și tot arheologii ne îndeamnă să credem că trecerea de la vița sălbatică la cea cultivată

s-ar fi petrecut pe la anii 6000 î.e.n. La muzeul de antichități din Tbilisi se păstrează un vas de lut, datat pe la 5000 de ani î.e.n., și o crenguță de vie, învelită într-o folie de argint, care modelează fin mugurii de vie încât se văd precum sfârcurile sânilor unei tinere bănățence de sub ia vaporosă ce o poartă. Crenguțele sunt învelite în argint în jurul anilor 3000 î.e.n., când orașele sumeriene se dezvoltau în Mesopotamia, unde vița de vie a coborât printre cele două ape [10]. Dar până să-și facă propriul vin, elixirul era adus pe calea fluviului Eufrat, din Georgia și Armenia. Ne-o povestește părintele istoriei, Herodot, cu vreo 2500 de ani mai târziu. „Dar, în afara marelui oraș, cel mai tare mă încântă vasele rotunde, făcute din piele, ce coborau spre Babilon. Cadrul, fără provă sau pupă, e făcut din sălcii de Armenia, fiind acoperit pe dinafară cu piele. Vasele astfel făcute, ca niște scuturi, sunt umplute cu stuf și se foloiesc pentru a transporta bunurile în josul râului, în special butoaie din lemn de palmier pline cu vin”. Apar deci butoaiele, făcute probabil în Armenia și comercializate cu tot cu vin, în Babilon. Cultivarea viei a cuprins, apoi, Palestina, Peninsula Arabică și Egiptul. Când mormântul faraonului Tutankamon a fost deschis de egiptologul Howard Carter, în 1922, în jurul mumiei s-au găsit 36 de amfore cu vin, menite să-i astâmpere setea regelui și după moarte. Pe majoritatea lor scria numele podgoreanului, de regulă faraonul, și al producătorului vinului, semn că acesta era respectat, întocmai ca și astăzi, un degustător de valoare. Plantația viței de vie și producția de vin s-a răspândit în Grecia și apoi în toată Europa. În ceea ce privește vinul grecesc, aș vrea să-l aduc în discuție pe Hippocrate, părintele medicinei umane, care utiliza vinul în multe din prescripțiile sale, ca antiseptic, diuretic sau pentru a scurta convalescența bolnavilor. Socrate, considera că „vinul înmoaie și temperează spiritele și alungă grijile minții ...ne învie bucuriile și alimentează flacăra muribundă a vieții. Dacă îl bem cu măsură, în înghițituri mici, vinul ne picură în plămâni precum roua cea mai dulce a dimineții... Așa, el nu ne strică judecata, ci ne pofteste să ne veselim cu bucurie”. De altfel grecii nu beau vin la masă, ci după aceasta când se organizau așa numitele *sympozioane*, unde participau numai bărbații, dansatoarele și cântăreții. Conducătorul banchetului fixa și numărul de craterae (pahare) ce se pot bea.

Poetul Euboulos ne transmite regulile științei băutului, fixate de însuși Dionysos [11]:

„Eu amestec trei craterae doar pentru oamenii rezonabili.

Pentru sănătate îl voi goli pe primul.

Al doilea va fi pentru dragoste și plăcere.

Al treilea este pentru somn. Acesta odată golit, invitații înțelepți se retrag”.

Dar, Jihadul Islamic, după moartea lui Mohamed, distruge, prin califii săi, viile orientale și ale Egiptului. Ele vor prolifera în Occident, ajungându-se la performanțele de astăzi ale viticulturii italiene, franceze, spaniole, germane. Nu le vom discuta, nefăcând parte din subiectul nostru.

4. Vița de vie în România

În ceea ce privește România constatăm, din Tratatul voluminos al lui Andre Domine și colaboratorii [12], că se cultivă astăzi, în țară, peste 255000 de hectare de

viță de vie (fig. 1.17), că suntem a cincea producătoare de vin din Europa și a zecea din lume.

Surpriza plăcută a fost, însă, să observ că autorii au fost corecți și au precizat, conform ultimelor cercetări, că vița de vie se cultiva în spațiul traco-getic cu peste

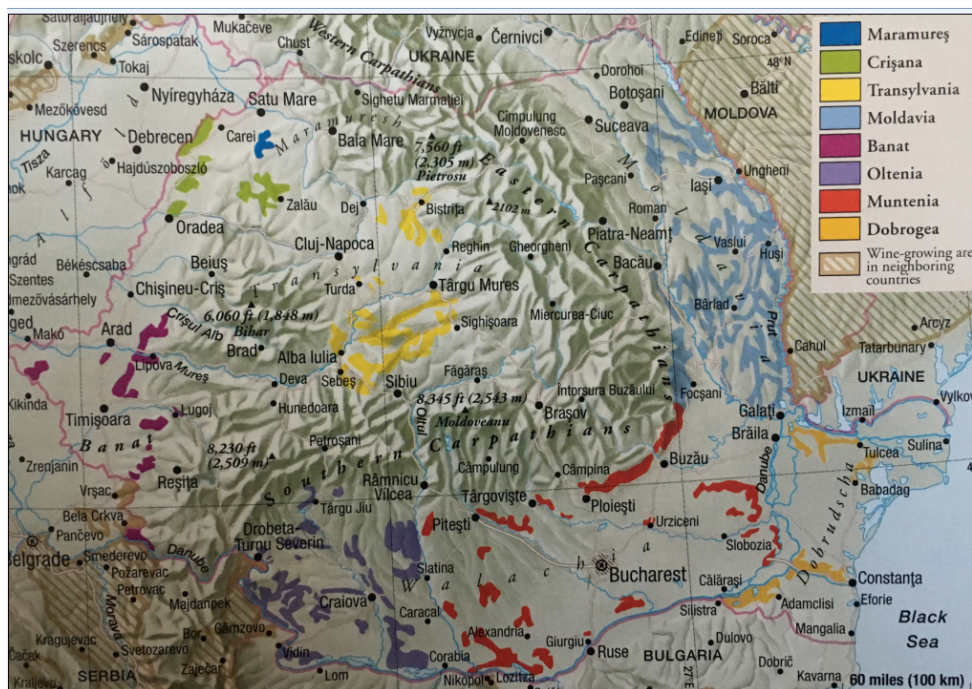

Fig. 1.17. Harta viticolă a României. (Copie după indicele 15, p. 711.)

6000 de ani î.e.n. O și mai mare surpriză și o bucurie pe măsură mi-a furnizat cartea Marinelei Vasilica Ardelean, „The wine book of Romania (Cartea vinurilor din România)”, apărută la București în 2017 [13], unde se afirmă că s-au găsit semințe de Fetească neagră, de 7000 de ani, aproape de Cramele Cotnari, în ceramica de la Cucuteni. Așa că azi nu ne mai miră renumele podgoriei și calitatea vinului său, care l-a făcut pe tânărul epigramist Păstorel Teodoreanu, elev în clasa a X de liceu, să afirme la teza de limba română, susținută cu profesorul Fântânaru că:

„Dacă apa din fântână / S-ar preface în cotnar/
Aș lăsa limba română / Și m-aș face fântânar”.

Replica profesorului a fost pe măsură: măgarule ți-am dat nota zece. Reținând această ultimă dată, vechimea viței de vie „Fetească neagră” și văzând etapele de roire a pelasgo-tracilor, descrise în lucrare, întâi pe continental European, apoi spre Asia mică, dar și spre Asia Mare, vom constata că au lăsat urme durabile. Întâi o rasă albă, caucasiană, viețuitoare astăzi în Georgia și Armenia, a lăsat vița de vie în cele două țări. Au coborât, de aici, printre cele două ape, izvorătoare din Caucaz, în Sumer și au

scris epopeea lui Ghilgameș. Au scris Vedele, și-au creat un cod prin regele Hamurabi, dăltuit cu litere cuneiforme, de curând descoperite lângă Tărtăria, vechi de peste 7000 de ani, alături de însemnele pictografice deja cunoscute.

În final, am putea conchide că cele două obiective urmărite de noi au fost lămurite: știm, acum, de ce vinul dacic îi amețea ușor pe băutori și că de fapt ei au fost cei care au răspândit vița de vie în lume. Hugh Johnson ne pune la dispoziție o ediție nou ilustrată a *Poveștii Vinului* (citată de noi la indicele 9), pe care o credem o mărturisire reală a credinței autorului în virtuțile lichorii lui Bachus. Povestea lucrării noastre se sprijină pe studiile științifice, elaborate de noi în domeniu, și pe o intuiție a desfășurării evenimentelor privitoare la apariția viței de vie în lume, bazată pe o amplă informare bibliografică sprijinitoare. Și dacă Jean-Francois Gauthier (citad de noi la indicele 8), afirmă cu aplomb că „civilizația lumii a început cu civilizația vinului”, atunci pot să fiu și eu de acord cu Marija Giambutas (citată la index 5) că „România este vatra a ceea ce am numit *Vechea Europă*, o entitate culturală cuprinsă între anii 6500-3500 î.e.n (...) o cultură a unei societăți de agricultori”. Ori viticultura nu este decă o ramură a agriculturii.

Bibliografie:

1. Crișan I. H. *Burebista și epoca sa*. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 78-79.
2. *Biblia sau Sfânta Sriptură a Vechiului și Noului Testament*. Societatea Biblică Internațională din Republica Moldova, 2002. *Geneza*. Cap. IX, versetele 20-21, p.10.
3. Idem 2. *Geneza*. Cap. XIX, versetele 31-38, p.19-21.
4. Bettero J. *Le plus vieux recit de Deluge*. Paris, L’Histoire, nr. 31, fevrier, 1981.
5. Marija Giambutas. *Civilizație și cultură*. Editura Meridiane, București, 1989, p. 227-228.
6. *Epopeea lui Ghilgameș*. Traduceera în românește de V. Șerbănescu și Al. Dima. Editura pentru Literatură Universală, București, 1966. *Tableta 11*, p.148.
7. Lacouture J. *Champollion. Une vie de lumieres*. Editure Grasset, Paris, 1988, p. 473.
8. Gautier J.-F. *Civilizația vinului*. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2003.
9. Johnson H. *Povestea vinului*. Editura Vino-Vero, Cluj-Napoca, 2009, p.15.
10. Idem 9, p. 59.
11. Dominé A., Sepp E., Ulbricht D. *Wine*. Tandem Verlag GmbH, Germany, 2008, p. 711.
12. Ardelean M.-V. *The Wine book of Romania*. București, 20017, p. 50.